

DEJV TROT

1+1=3

***Masterklas iz
kreativnog mišljenja***

Preveo
Zoran Penevski

kp®

2023.

Naslov originala
Dave Trott
ONE PLUS ONE EQUALS THREE
A masterclass in creative thinking

Copyright © Dave Trott, 2015
The right of Dave Trott to be identified as the author of this
work has been asserted by him in accordance with the Copyright,
Designs and Patents Act 1988.

Translation copyright © 2021 za srpsko izdanje,
KP Advertajzing

Sadržaj

Predgovor srpskog izdanja	5
Uvod: Zašto su jedan plus jedan tri	11
PRVI DEO Žaliti za propuštenim gore je od osećaja nelagodnosti	17
DRUGI DEO Arhitektura izbora	47
TREĆI DEO Duh, a ne slovo zakona	75
ČETVRTI DEO Poruka je medijum	107
PETI DEO Katastrofa je dar	133
ŠESTI DEO Vrednost neznanja	163
SEDMI DEO Dovedi pitanje u pitanje	187
OSMI DEO Vera pobeđuje činjenice	209
DEVETI DEO Kreativnost je nered	241
Zahvalnice	273

P R E D G O V O R S R P S K O G I Z D A N J A

Kreativnost lošeg sabiranja

Ovu knjigu svako treba da pročita.

To je rečenica koju bi mnogi čitaoci želeli da vide i poveruju u nju, ali malo je knjiga za koje biste to mogli da tvrdite. Srećom, mislim da u ovom slučaju ova greška ne može da postoji. Zašto?

Nastavljajući ono što je započeo, odnosno tek zagrebao u *Predatorskom razmišljanju*, Dejv Trot u ovoj knjizi doseže krajnje tačke svog istraživanja kreativnog procesa. Sve ove priče su istinite, one su se zaista dogodile, ali njihov razvojni put od početka do realizacije kakva nam je poznata sadrži u sebi prelomne tačke ili

prevoje koji jednostavno mogu da postanu strategije pri rešavanju problema na koji naiđemo. Ili – da se poslužimo jednom od navedenih strategija među koricama koje držite – da preinačimo problem u onaj koji smo u stanju da savladamo.

Čini mi se da je i taj postupak sličan jednom od najzanimljivijih u $1 + 1 = 3$, a to je arhitektura izbora. Umesto da ljudima namećemo načine (kretanja, mišljenja, odlučivanja), mudrost se sastoji u tome da željeni ishod predstavimo kao njihovu odluku. Da, Trot tvrdi da treba da postanemo majstori sugestije. Ali to ne znači da treba da je zloupotrebimo, da budemo manipulatori, naprotiv. Da se to ne bi dogodilo, potrebno je poznavanje ljudske psihe i moralna podloga, a toga nema bez učenja.

Učenje nije dodavanje činjenica na ono što već znamo, već njihovo drugačije povezivanje. Dejv Trot je u tome bliži pesnicima nego biznismenima i marketinškim stručnjacima jer tvrdi da je neophodno konstantno širiti horizonte sa kojih nam pristižu podaci i da je nužno isprobavati njihova realna i ostvariva povezivanja, ma kako nam ona izgledala čudna. Bliže kratkoj prozi s obzirom na jezgrovite rečenice i na sugestivni tok pripovedanja, Trotove crtice su uživanje koje se može

podeliti i sa prijateljima uz kafu, u svakodnevnom razgovoru kao pošalice koje ushićuju, kao uvodi u predavanje, a suštinski su mozgalice koje daju rezultate ako radite sa većim brojem ljudi, ili potezi koji motivišu i afirmišu veliki broj voljnih učesnika. A to je umeće veoma vredno i često značajnije nego što iko može da pretpostavi. Tome nas vodi Trot, napominjući da svako treba da prihvati kako nije bez mozga tvrditi da su $1 + 1 = 3$, što je naslov ovog zaraznog dela, koje ćete odmah poželeći da preporučite svojim prijateljima. Zato ovu knjigu treba svako da pročita.

Bojan Leković,
osnivač kompanije KupujemProdajem
autor knjige Medvedi na putu

$$1+1=3$$

U V O D :

Zašto su jedan plus jedan tri

Pre nekoliko godina pročitao sam intervju sa Stivom Džobsom (Steve Jobs).

Stiv kaže da svaka nova ideja nije ništa drugo do nova kombinacija poznatih elemenata.

Kaže da sposobnost pravljenja tih novih kombinacija zavisi od naše sposobnosti da uočavamo veze.

To je ono što neke ljude čini kreativnijim.

Oni bolje uočavaju te veze, bolje prepoznaju mogućnost povezivanja.

Oni su to u stanju jer su iskusniji, ili razmišljaju više o tim iskustvima nego drugi.

Oni bolje povezuju tačke jer raspolažu sa više tačaka za povezivanje.

Stiv kaže da je to problem „kreativne“ industrije.

Većina nema različita iskustva.

Jedan plus jedan su tri

Oni možda znaju mnogo toga, ali na vrlo ograničenom polju.

I zato nemaju mnogo tačaka koje bi povezali.

I zato završavaju s predvidivim, pravolinijskim rešenjima.

Jedan od najboljih u advertajzingu bio je Karl Ali (Carl Ally).

On tvrdi da istinski kreativna osoba hoće da bude sveznalica.

Onaj koji hoće da zna mnogo toga: istoriju starog veka, matematiku devetnaestog stoleća, savremene proizvodne tehnike, aranžiranje cveća i cenu svinjetine na čikaškom kvantašu.

Zato što nikad ne zna kada će se ideja pojaviti u formi nove ideje.

To može da se desi za šest minuta ili za šest godina, ali on zna da će se to sigurno dogoditi.

To je deo svrhe ove knjige.

Što raznovrsniji poticaji, što neočekivanije kombinacije, to kreativnije ideje.

Kao što Stiv Džobs reče: što šire razumevanje ljudskog iskustva, to više tačaka za povezivanje, to će kreativnije naše ideje biti.

Slično tome, pre više godina sam čitao knjigu indijske profesorke matematike.

Ona je napisala da je moguće znatno povećati opseg mozga koji koristimo.

Ali ne na uobičajene načine.

U stvari, na potpuno suprotan način od uobičajenog.

Tajna je, opet, u povezivanju.

Uobičajeno, ljudi uče podatke.

Pamte mnoge podatke o onome što ih zanima.

Ona tvrdi da je to stvoreno za mali, spori rast upotrebe mozga.

Zato što samo dodajemo na ono što već znamo.

Ali ako su nove ideje nove kombinacije postojećih ideja, s većim brojem kreiranih kombinacija više ćemo novih ideja proizvesti.

Zato profesorica tvrdi da za pravi rast treba da prepoznamo oblasti za koje nismo prirodno zainteresovani.

Potom treba istražiti te oblasti.

Tako će se znatno umnožiti broj novih veza koje možemo da ustanovimo na osnovu dosadašnjeg znanja.

Pošto nisu više predvidive, sada su originalne i iznenađujuće.

Pošto je svaka veza sada nova veza sa svim drugim što znamo.

Jedan plus jedan su tri

Otuda naša kreativnost direktno zavisi od broja veza koje možemo da stvorimo.

Što direktno govori o tome kolikim sve novim i neobičnim stvarima izlažemo svoj mozak.

Što je suština ove knjige.

Po starom sistemu $1 + 1 = 2$.

Po novom sistemu $1 + 1 = 3$.

PRVI DEO

**Žaliti za
propuštenim
gore je od
osećaja
nelagodnosti**

Ono što postoji važnije je od onog čega nema

Godine 1988. žena Nikolasa Vintona (Nicholas Winton) preturala je po njihovom tavanu.

I naišla je na neku beležnicu.

U njoj je bilo na stotine imena i adresa.

Nikada ih ranije nije videla.

Pitala je muža šta oni znače.

Zatim joj je on ispričao sledeće.

Godine 1938. Nikolas Vinton je otišao na skijanje u Švajcarsku.

Tada se desila Kristalna noć.

Te noći bio je pogrom, organizovani su brojni napadi na Jevreje širom Nemačke.

Jevrejski domovi, bolnice i škole bili su opljačkani i spaljeni.

Više od hiljadu sinagoga i sedam hiljada radnji je uništeno.

Oko sto ljudi je ubijeno, a trideset hiljada je uhapšeno i sprovedeno u koncentracione logore.

Bio je to početak nacističke kampanje sistemskog uništavanja jevrejskog naroda.

Nikolas Vinton je imao prijatelje u Pragu.

Otkazao je skijanje i otišao tamo.

Bilo je očigledno da će Nemačka napasti i Čehoslovačku, te da će stradati i tamošnji Jevreji.

Porodice su očajnički htele da spasu svoju decu.

Britanska vlada je dozvolila neograničeni priliv izbegle jevrejske dece.

Bilo im je potrebno samo po pedeset funti i mesto gde će odsesti.

Nikolas Vinton je odlučio da nešto preduzme.

Napravio je kancelariju od dnevne sobe u hotelskom apartmanu u Pragu.

Sačinio je spisak stotina dece da im pomogne da se spasu od nacista.

Zatim se vratio u Britaniju da organizuje novac i smeštaj za njih.

Sredio je da šeststo šezdeset devetoro dece prebегne u Britaniju.

Dece koja drugačije ne bi preživela.

To znamo jer kad su deca otišla, njihovi roditelji su nestali

u koncentracionim logorima.

Nikolas Vinton to nikome nije spomenuo jer je bio frustriran što nije mogao da učini više.

Kasnije, iste te 1988. bio je u publici na snimanju neke TV emisije.

Najednom je voditelj počeo da govori o Nikolasu Vintonu.

Predstavio je gospođu koja je sedela pored njega.

Gospođa, sada pedesetogodišnjakinja bila je jedno od dece koje je on spasao.

Gospođa mu je zahvalila, više puta.

Poljubila mu je ruku i stavila je na svoj obraz.

A on je obrisao svoje oči jer je uvideo realnost učinjenog dobročinstva.

Zatim je domaćin upitao publiku ima li još nekog ko duguje svoj život Nikolasu Vintonu.

I svi su u publici ustali.

Ljudi koji su imali svoje porodice: supruge, muževe, decu, unuke.

A Nikolas Vinton i dalje nije shvatao šta ga je snašlo.

Najpre je pogledao na jednu stranu, pa na drugu, a zatim iza sebe.

Potom je ustao i osvrnuo se.

I nije mogao da veruje.

Svi u publici, svaka osoba u TV studiju, svi su stajali,

Jedan plus jedan su tri

osmehivali se i zahvaljivali mu.

Fizičari, hirurgi, pisci, slikari, političari, novinari,

arhitekta, filmadžije, advokati, biznismeni, nastavnici.

Spasao je život svima u toj sali.

I Nikolas Vinton je napokon shvatio.

Ne brinite o onom što niste učinili.

Važno je ono što ste uradili.

Šta to oni ne rade?

Dejvid Gefen (David Geffen), Jevrejin, rođen je u Bruklinu.

Ali želeo je da živi među „prelepim ljudima“, pa je sa osamnaest otišao u Los Anđeles.

Problem je bio u tome što nije bio dobar ni u čemu, pa je dobijao otkaze na svakom radnom mestu.

I razgovarao je jednom o tome s glumcem na ivici egzistencije.

Glumac reče: „Ništa ne znaš da radiš? Treba da budeš agent, oni ništa ne rade.“

Gefen ga je ozbiljno shvatio; zaposlio se u agenciji „Vilijam Moris“.

Dobio je posao u odeljenju za raznošenje pošte, i čak je morao da slaže da bi ga dobio.

U biografiji je napisao da ima diplomu Kalifornijskog univerziteta (UCLA).

Mislio je da je to nebitno, da niko neće proveravati.

A onda je saznao da je kolega s kojim je radio otpušten

jer je slagao da je diplomirao na koledžu u Njujorku (CCNY).

Dakle, ipak proveravaju.

Srećom, Gefen je radio na raspodeli pošte, pa je počeo da dolazi ranije svakog jutra i da proverava pisma.

Nekoliko sedmica kasnije naišao je na pismo iz UCLA.

Otvorio ga je na vodenoj pari i promenio jednu reč.

Umesto „Dejvid Gefen *nije* diplomirao na UCLA“, stavio je da je „Dejvid Gefen *nedavno* diplomirao na UCLA“.

A i gazda je pomislio da daje dobar primer svojim ranijim dolascima, pa mu je povećao platu.

Dok je Gefen raznosio poštu, promatrao je i šta to agenti rade.

Mislio je: „Oni samo kenjaju po ceo dan na telefonu.

Mogu to i ja. Mogu i ja da kenjam na telefonu.“

Dobro je poznato da tipovi iz Bruklina bolje kenjaju od drugih.

I primetio je da se oni trude da dovedu etablirane umetnike.

Ali to nema smisla.

Etablirani umetnici su veoma skupi, a konkurencija među onima koji ih traže da potpišu za agenciju je velika.

Za Gefena je bilo logičnije da nađe talente pre nego što postanu poznati.

To je i uradio.

Dok su drugi agenti bili kod kuće sa svojim porodicama, Gefen je odlazio u klubove i barove da pronađe talente pre drugih.

Doveo je ljude koji do tada nisu imali agente.

I postao je najuspešniji agent u „Vilijamu Morisu“.

Bio je toliko uspešan da je osnovao svoju izdavačku kuću do svoje 27. godine: *Asajlam rekords (Asylum Records)*.

Među muzičarima koje je proslavio pod svojom etiketom bili su Nil Jang (Neil Young), *Krozbi, Stils i Neš* (Crosby, Stills and Nash), *Iglsi (The Eagles)*, Džoni Mičel (Joni Mitchell), Džekson Braun (Jackson Browne), Tom Vejts (Tom Waits), Elton Džon (Elton John), Džudi Sil (Judee Sill).

Asajlam je izbacio neke od najboljih i najprodavanijih ploča sedamdesetih.

Prodao je kompaniju 1972. i sve napustio.

Pet godina kasnije osnovao je *Gefen rekords (Geffen Records)*.

Tada je doveo umetnike kao što su Dona Samer (Donna Summer), Šer (Cher), *Aerosmit (Aerosmith)*, *Gans en' rouzis (Guns N' Roses)*, *Nirvana (Nirvana)*, *Stoun rouzis (The Stone Roses)*.

Ali žarko je želeo da za njega potpiše Džon Lenon (John Lennon).

Problem je bio u tome što su to hteli i svi drugi.

Gefen se upitao: „Koja je srž ovog problema?“ I uradio je ono što niko drugi nije.

Svi izdavači pričali su direktno sa Džonom Lenonom.

Gefen je shvatio da je Joko Ono (Yoko Ono) bila zapostavljena.

I umesto da priča sa Lenonom, pričao je sa Joko Ono.

Gefen je nagovorio nju, a ona je nagovorila Lenona.

Potpisao je za Gefenovu etiketu i objavio album *Double Fantasy*, svoje remek-delo.

Izdavač *Gefen records* postigao je veliki uspeh.

Godine 1990. Gefen je prodao etiketu i otišao iz nje nakon nekoliko godina.

Otišao je da bi otvorio filmski studio sa Stivenom Spielbergom (Steven Spielberg): *Drimvorks SKG* (*Dreamworks SKG*). (Gefen je ono G.)

Gefen sada poseduje oko šest milijardi dolara.

Ne zato što je bolji, jači, brži, pametniji, bogatiji ili obrazovaniji od drugih.

Ne zato što je hteo da nadigra druge na njihovom polju.

Nego zato što je gledao druge i zapitao se: „Šta to oni *ne* rade?“

Ne boj se ničeg osim samog straha

Moj otac je napustio školu u trinaestoj, kao i mnogi u to vreme.

Počeo je da radi na gradilištu.

Kuće u istočnom Londonu tada nisu imale vodovod.

Zato je svako jutro ustajao u šest, odlazio u zadnje dvorište i skidao led sa slavine.

Zatim bi skinuo majicu i umio se.

Uveče nakon posla, kad bi svi otišli u pab, on ne bi odlazio s njima.

Vraćao bi se kući i učio da bolje čita i piše kako bi potražio bolji posao.

Zatim je položio test i postao policajac.

I to je bio šablon mog oca.

Kad mu se nešto ne bi dopalo, gde god mu nije odgovaralo, on ne bi pobegao od toga.

Suočio bi se s tim i prevazišao problem.

Kao mladi pandur, radio je u južnom Londonu.

Radio je u noćnoj patroli.

Tada su ulice imale gasne lampe, pa je trebalo osam sati provesti sâm na slabo osvetljenim ulicama.

Možete misliti kako su se one poigravale s vama.

Otac je odlučio da pobedi strah tako što će se suočiti s njim.

Zato bi oko dva posle ponoći odlazio u Tuting komon.

Tuting komon je veliko, zaraslo zemljište.

Nema ničeg osim šume sa umobolnicom i grobljem u sredini.

Tamo bi se zaputio.

Naravno, svuda je bio mrak, bez uličnih svetiljki, bez ikakvog svetla.

Jedini zvuk je bilo krckanje grančica pod njegovim čizmama.

Uz poneki urlik iz umobolnice.

Zatim bi došao do jednog porušenog, zaraslog groba.

Onda bi seo na njega, odmotao svoj sendvič i polako jeo.

Uvežbavao je sebe da se ne boji mraka.

Da ne veruje u užase koje bi mozak mogao da izrodi.

Pričao je da je najgore bilo kad je jednom išao kroz šumu i osetio da ga je nešto ogrebalo po licu.

Pružio je ruku da otkrije uzrok tome.

Bilo je to stopalo, koje je pažljivo opipao, i shvatio da je

visilo sa lelujave noge.

U mrklom mraku, tata je morao da skinе telo.

Zatim je opet polako proverio, u mrklom mraku, da li telo još diše.

U međuvremenu, jedino što se čulo bili su krici iz umobolnice.

I motanje, nadao se, životinja oko grobova.

Tata je kasnije saznao da je neki ludak pobegao iz umobolnice i obesio se.

Nije bilo prijatno, ali tako je po mrklom mraku nadvladao strah.

Stavio je sebe na gore mesto od onog koje može da se zamisli, i savladao strah.

Pobedio je svoju maštu.

A upravo tu počinje stvarnost.

Tata nije znao ništa o Budi.

Ali mislim da bi razumeo ono što je Buda rekao pre dve hiljade godina:

„Ništa ne ozledi čoveka više od samih njegovih misli neobuzdanih.“

Ne baš pametne bombe

Holivud često snima filmove o nuklearnim bombama.

Kako ih se neko dočepa i preti da uništi grad.

Ti filmovi obično nisu tako strašni jer svi znamo da ne priliče stvarnosti.

Osim onog dana 1983. kada se zamalo to dogodilo.

I bilo je mnogo, mnogo gore nego u holivudskoj verziji.

Zato što nije bila u pitanju jedna bomba.

Nego stotine i stotine nuklearnih bombi.

Amerika i Rusija su bile spremne da ispale jedna na drugu sve nuklearne projekte koje su skupljale trideset godina.

Svaka strana je bila ubeđena da će ova druga sigurno to da uradi.

Jedino je bilo pitanje ko će početi.

Pretpostavljalo se da obe zemlje imaju nuklearno oružje koje bi uništilo Zemlju dvadeset puta.

Svi su samo sedeli u bunkerima, pripravnici, spremni da počnu.

Do 1983. Sovjeti su napravili nov sistem ranog upozorenja nazvan Oko.

Bio je spreman da detektuje prvi lansirani američki projektil.

Poslednja reč tehnike, jednostavno je eliminisao mogućnost ljudske greške.

Stanislav Petrov (Станислав Петров) bio je 26. septembra 1983. zadužen za Oko.

Bio je pukovnik u ruskim protivvazдушnim snagama.

Polu sata nakon ponoći upalilo se upozoravajuće svetlo i sirena se oglasila.

Oko je pokazivalo da je Amerika lansirala projektil.

Svi su se zaledili u kontrolnoj sobi.

Zatim se upalilo i drugo svetlo, i sirena se oglasila zbog drugog projektila.

Zatim i zbog trećeg projektila.

I zbog četvrtog.

I petog.

Bio je to totalni napad na SSSR.

Petrov je imao jasnu naredbu.

Podigni slušalicu i naredi nuklearni odgovor.

Ako predugo čeka, američki projektili će uništiti sve sovjetske baze.

Njegova zemlja biće potpuno uništena.

Milioni i milioni mrtvih, a preživeli će biti u milosti Amerikanaca.

Naređenja su bila jasna.

Ali Stanislav Petrov nije poslušao naređenja.

Seo je i razmislio načas.

I učinio je nešto nezamislivo.

Doveo je u pitanje ispravnost računarskog sistema.

I dozvolio je da ljudski rezon nadvlada kompjuterski.

Pitao se: „Zašto samo pet, ako je totalni napad u pitanju?“ I zaključio je da je pogrešio kompjuter.

Odbio je da podigne slušalicu i prijavi napad.

Kako su sekunde prolazile, njegova uniforma bila je sve više natopljena znojem.

U kontrolnoj sobi svi su ga gledali bez daha.

Dok istina nije bila potvrđena.

Zemaljski radari i sateliti prijavili su da američkih projektila nije ni bilo.

Navodno besprekorni sistem pogrešno je protumačio odbleske sunčevih zraka od visokih oblaka.

Nije bilo američkih raketa lansiranih na SSSR.

A zahvaljujući jednom čoveku, ni ruskih na Ameriku.

Nakon mnogo godina isplivala je ova priča.

Kad se to desilo, Stanislav Petrov je pozvan u Ujedinjene nacije gde mu je uručeno priznanje Počasni građanin

sveta 2006.

Da li je preterano reći da je njegova odluka spasila svet?
Kasnije, jedan ruski general je opisao šta bi se dogodilo
da su Sovjeti lansirali svoje rakete.

„Oko pola Francuske, pola Nemačke, 30% SAD i Britanije
bilo bi uništeno.“

U lekciji za sve nas, Stanislav Petrov je objasnio zašto je
sprečio lansiranje projektila.

Nešto što bi trebalo da upamtimo kada danas koristimo
tehnologiju.

Rekao je: „Kompjuter po definiciji nema mozak. Mnoge
stvari on može da pobrka sa lansiranim projektilom.“

To kaže čovek koji je spasio svet.

Kompjuter nije ni dobar ni loš.

On nema mozak.

Pošto smo živa, misleća bića, za nas nema opravdanja.

Vredi zastati na trenutak i razmisliti.

U suprotnom, rezultat bi mogao da bude katastrofalan.

Žaliti za propuštenim gore je od osećaja nelagodnosti

Tili Smit (Tilly Smith) ima deset godina.

Na letovanju je s mlađom sestrom Holi i s mamom i tatom.

Otišli su na sunčanu plažu Maj Kao.

Jednog dana ustali su rano i šetali po osunčanoj plaži.

Dok su hodali, Tili je opazila da su se talasi povukli.

I to veoma, veoma daleko.

Primetila je takođe da je voda penušava, baš kao na krigli piva.

Sledila se.

Bilo je isto kao u filmskih novostima koje im je nastavnik geografije pustio u školi u Sariju.

Gospodin Kirni prikazao je crnobeli snimak sa Havaja iz 1946.

Bio je to jedini film na kojem je snimljen cunami.

U stvari, većina nikad nije ni čula reč „cunami“.

Ali Tili je bila ubeđena da se to upravo događa.

Pokušala je da objasni mami.

Mama nije bila ubeđena, naravno.

Niko nije čuo za cunami.

Niko na plaži, uključujući spasioce, nije obraćao pažnju.

I to se verovatno uvek dešava.

Kako desetogodišnja devojčica iz Sarija može da zna više od ljudi koji žive i rade ovde?

Tili je počela da viče tati.

Bila je sigurna da im je gospodin Kirni baš to pokazao pre dve nedelje.

Njen otac nije imao lak izbor.

Da poslušna desetogodišnju ćerku koja postaje histerična i izaziva paniku na plaži.

Ili da je ignoriše i samo odvede ćerkicu u hotel dok se ne smiri.

Ali šta ako je ona u pravu?

Sve te porodice, sva ta deca mogli bi da poginu, a on će biti odgovoran za to.

Za Engleza, osećaj nelagode je najgori.

Ali on je odlučio da rizikuje.

Rekao je to obezbeđenju, a ovi su preneli spasiocima.

Plaža je raščišćena i svi su se vratili u hotel i popeli na treći sprat.

I čekali su.

Nisu morali dugo.

Za manje od minuta udario je prvi od tri ogromna talasa.

Ti džinovski talasi udarili su u sve plaže Jugoistočne Azije tog jutra.

Bio je to cunami koji je došao na dan posle Božića, 26. decembra 2004.

Do kraja dana svi na svetu su saznali šta je cunami.

Jer je cunami ubio četvrt miliona ljudi na plažama u trinaest država.

Ali na jednoj plaži niko nije stradao.

Plaži Maj Kao na Tajlandu.

Plaži na kojoj je bila Tili Smit.

To je plaža sa koje su se svi povukli pre udara talasa.

Zato što desetogodišnja Tili nije htela da ućuti.

Nije imala dovoljno godina da je ućutka osećaj nelagode.

I imala je dovoljno godina da zna da je u pravu i nije dozvolila sebi da je ućutkaju.

Potom je bila u Ujedinjenim nacijama, gde joj je javno čestitao Bil Klinton.

Jer je Tili spasila više od sto ljudi.

Muškaraca, žena i dece.

Jer je bila nerazumna.

Jer je insistirala da je saslušaju.

Umesto da poželi da je saslušaju kasnije, kad bude prekasno.

Ovako bismo svi mogli da upotrebimo znanje.

Žaliti za propuštenim gore je od osećaja nelagodnosti.

Od čega glupan odustaje

Džon Laseter (John Lasseter) oduvek je hteo da bude animator.

Sanjao je, naravno, da radi u *Dizniju*.

Ali njegov prvi posao tamo bio je u tematskom parku, na „Putu kroz džunglu“.

Na kraju je uspeo da radi u studiju za animaciju.

A onda se desilo nešto uzbudljivo.

Video je početak filma *Tron*, u kojem su glumci dorađeni digitalnim efektima.

Laseter je ugledao prostor za animaciju.

Do tada je animacija rađena ručnom 2D tehnikom.

Njegova vizija bio je kompjuterski generisan 3D film.

Ali studio *Dizni* proizvodi 2D filmove već pedeset godina.

Ne treba da im soli pamet neki glupav, svadljiv klinac.

I tako je Džon Laseter dobio otkaz.

Sada je ostao bez posla o kojem je sanjao.

Našao je mesto u drugoj digitalnoj kompaniji koja je radila efekte za Džordža Lukasa.

Laseter je bio jedini animator, pa je uspeo da napravi vrlo kratak i vrlo zanimljiv kompjuterski film.

Zatim mu se posrećilo.

Džordž Lukas (George Lucas) prodao je kompaniju Stivu Džobsu.

Džobs je platio deset miliona dolara, misleći da je u pitanju kompanija za kompjuterski hardver.

A onda mu je Džon Laseter pokazao kratki film koji je napravio.

Džobs ga je pitao šta mu je potrebno za uspešnost tog dela kompanije.

Laseter je rekao da treba uraditi dugometražni film, ali da to košta pola miliona dolara.

Džobs mu je ispisao ček.

Ali pre nego što ga je dao Laseteru, rekao mu je: „Samo jedna stvar, Džone.“

Laseter je pomislio: evo ga, sad će uslovi, rokovi i druga ograničenja.

Međutim, Stiv Džobs mu je rekao: „Samo nek bude sjajan.“

I predao mu je ček.

I Džon Laseter je napravio sjajno delo, film koji je osvojio Oskara.

To je *Priča o igračkama (Toy Story)*, prvi film u istoriji

koji je potpuno kompjuterski generisan.

I taj film je lansirao novu kompaniju koja se danas zove *Piksar (Pixar)*.

I *Piksar* je lansirao novi stil animacije.

Potpuno kompjuterski generisani 3D filmovi.

Piksar je stvorio neke od najuspešnijih filmova svih vremena:

Priču o igračkama, Život buba (A Bug's Life), Neviđeni (The Incredibles), Voli (Wall-E), Do neba (Up).

Štaviše, *Priča o igračkama 3* je prvi film koji je zaradio milijardu dolara.

Do neba je prvi animirani film koji je otvorio Kanski festival.

Džon Laseter je prvi animator, uključujući i Volta Diznija, koji je osvojio Nagradu „Dejvid O. Selznik“.

Muzej moderne umetnosti u Njujorku napravio je čak postavku povodom dve decenije *Piksara*.

U međuvremenu, *Dizni* je bio u ozbiljnom problemu.

Njihov starinski način animacije ostao je u senci *Piksara*. Zato je 2006. *Dizni* odlučio da kupi *Piksar* za 7,7 milijardi dolara.

Na uloženi deset miliona, Stiv Džobs je ostvario profit od 3,7 milijardi dolara.

Kao uslov ugovora, *Dizni* je insistirao na tome da Džon

Laseter mora da preuzme *Diznijev* studio za animaciju.

Kompaniju koja ga je otpustila kad je bio mlad.

Tako stoji u ugovoru.

A on je time postao kreativni direktor i *Diznija* i *Piksara*.

Džon Laseter ima svoju zvezdu na Holivudskoj stazi
slavnih.

A dve atrakcije Diznilenda, *U potrazi za Nemom* (*Finding Nemo*) i *Zemlja buba* (*A Bug's Land*), preuzete su iz njegovih filmova.

Slične onima gde je radio kada je počinjao.

Izgleda da „glupavi klinac“ nije bio tako glup.

Da ti mozak eksplodira

U devetnaestom veku Amerika je želela da objedini kontinent probijajući tunele kroz Stenovite planine.

Ali tu je postojao problem.

Najjači eksploziv bio je nitroglicerina.

On je u tečnom stanju i veoma je nestabilan.

I iznenadni potres mogao bi dovesti do detonacije.

A vrlo je snažan pa bi stotine radnika oslobodio teškog kopanja od kojeg stradaju leđa.

Zato su ga koristili kopači zlata, naftaši i oni koji probijaju tunele.

Ali uslovi nikad nisu bili idealni.

Može da bude strmo, ili mračno, ili vlažno.

A to znači da bi neko mogao da se oklizne i ispusti nitroglicerina.

Što nije dobra vest.

Osim mrtvih u tunelima i oknima, bilo je većih tragedija i u obližnjim mestima.

Godine 1866. sanduk nitroglicerina poslat je kompanijom

Vels fargo.

Radnici su pronašli sanduk iz kog je nešto curilo.

Pomislili su da je bolje da ga otvore i provere njegovu sadržinu.

Pokušali su da ga otvore čekićem i dletom.

Eksplozija je ubila petnaest ljudi.

Prozori su popucali u prečniku od osamsto metara.

Lokalne novine zabeležile su da je ljudska ruka nađena na simsu na trećem spratu, a pršljen ljudske kičme u susednoj ulici.

Fabrika nitroglicerina eksplodirala je u San Francisku.

Poginulo je petnaest ljudi, a eksplozija se čula šezdeset kilometara dalje.

Lokalci su pomislili da je bio zemljotres.

Novine su pisale da su ljudski ostaci nalaženi kilometar i po dalje uz put.

Čak je 1864. mlađi brat Alfreda Nobela poginuo u eksploziji.

Alfred Nobel je bio naučnik i pacifista.

Odlučio je da nitroglicerin učini bezbednijim.

Otkrio je da može da ga meša sa određenim tipom zemljišta i tako dobije pastu.

Pasta je bila stabilna i neće eksplodirati ako se ne zapali.

Svoj izum nazvao je dinamit.

Dinamit je mogao da se oblikuje u štapine, pa se lako postavljao u rupe radi detonacije.

Mogao je da se transportuje i ispusti a da ne eksplodira.

Dinamit je sačuvao mnoge živote i učinio Nobela bogatašem.

Kao pacifista, osećao je da je svet učinio boljim.

Sve dok mu se stariji brat nije razboleo i umro.

Francuski list je pomešao braću i javio da je umro Alfred Nobel.

Naslov je glasio: TRGOVAC SMRĆU NOBEL JE MRTAV.

Bio je šokiran.

Novine su nastavile govoreći da je on „čovek koji se obogatio našavši način da ubije više ljudi brže nego ikad ranije“.

Nije mogao da veruje.

Iz svog ugla on je bio humanitarac jer je otkrio dinamit.

Iz njihovog ugla bio je čudovište jer je otkrio dinamit.

Nije želeo da ga upamte kao takvog.

Nobel je rešio da *on* bude taj ko će odlučiti o tome kako će biti upamćen, a ne novine.

I tako je ustanovio Nobelovu nagradu.

Svake godine dodeljuju se nagrade za fiziku, hemiju, medicinu, književnost i specijalna Nobelova nagrada za mir.

Danas je ona najveća nagrada, ona koju svaki naučnik i državnik želi da dobije.

Nagrada koja definiše karijeru.

A Nobelovo ime je upamćeno na način na koji je on to želeo.

Za najprestižniju humanitarnu nagradu na svetu.

A ne kako su novine htele: kao „trgovac smrću“.